

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2022-10-06 i mål nr M 1652-22, se bilaga A

PARTER

Klagande

Affärsverket svenska kraftnät,

Ombud: Chefsjuristen J.K.L och biträdande chefsjuristen
L.A.

Motpart

Länsstyrelsen i Kalmar län

SAKEN

Förbud och föreläggande om försiktighetsmått enligt 12 kap. 6 § miljöbalken avseende underhållsröjning och kanträdsavverkning

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom och Länsstyrelsen i Kalmar läns beslut den 1 mars 2022 (ärende nr 525-11160-2021), delvis ändrat efter omprövning den 29 mars 2022 (ärende nr 525-2638-2022), på så sätt att följande förbud och försiktighetsmått ska gälla för anmäld underhållsröjning och kanträdsavverkning vid stamnätsledning X.

Förbjudna åtgärder

1. Att längs den blåmarkerade sträckan på beslutskartan (se bilaga 1 till länsstyrelsens beslut) utföra åtgärderna under den 1 april–31 augusti.
2. I skogliga nyckelbiotoper, utpekade naturvärden, sumpskogar i klass 1 eller 2 och områden utpekade i länsstyrelsens ängs- och betesmarksinventering ska avverkning

Dok.Id 2065246

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

av lövträd grövre än 40 cm i brösthöjdsdiameter och hålträd ske restriktivt och i första hand genom grenkapning eller toppning. Fällning får ske endast i de fall grenkapning eller toppning inte är möjlig. Vid fällning av träd i nämnda områden ska fällda stammar lämnas kvar (barrstammar barkas) för att skapa livsförutsättningar för arter som är beroende av död ved. Träd med håligheter och död ved ska sparas. Sönderkörning av grova liggande trädstammar får ej ske, utan stammarna ska vid behov kapas och flyttas.

Försiktighetsmått

1. Lämna inte kvar några rester från röjningen på ängs- och betesmarker.
2. Lämna buskar, sly och träd inom 20 meter från strandkant inom Alsteråns vattensystem (Y). Buskar, sly och träd får beskäras ner till en höjd på minst två meter.
3. Spara buskar, sly och träd intill övriga vattendrag. Buskar, sly och träd får beskäras ner till en höjd på minst två meter.
4. Ni ska undvika markskador genom val av tidpunkt för arbetets utförande, val av körvägar och arbetsmetoder. Vid behov kan ni använda lämpliga hjälpmedel för att undvika körskador.
5. Sökanden ansvarar för att alla entreprenörer som ska utföra arbetet får ta del av och följer detta beslut, samt att de vet vilka försiktighetsåtgärder som ska vidtas.
6. Om ni vill utföra åtgärden under perioden den 1 april–15 juli måste ni göra en inventering med hjälp av en sakkunnig inventerare för att undvika att bryta mot 4 § artskyddsförordningen.

Om anmälda åtgärder inte satts igång inom 2 år från dagen för denna dom krävs ett nytt samråd.

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Kalmar län beslutade i samband med ett samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken avseende underhållsröjning i skogsgata samt kantträdsavverkning vid stamnåtsledning X om vissa förbud och försiktighetsmått. Efter omprövning av länsstyrelsen samt överprövning av mark- och miljödomstolen har förbuden och försiktighetsmåtten ändrats till följande.

Förbjudna åtgärder

1. Längs den blåmarkerade sträckan på beslutskartan utföra åtgärderna under den 1 april–31 augusti.
2. Längs övrig sträcka utföra åtgärden 1 april–15 juli om hotade rödlistade fåglar eller fågelarter som är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen häckar i området och riskerar att störas. Åtgärden får dock utföras längs de sträckor där kompetent inventerare bedömer att ingen häckning av ovanstående arter förekommer.
3. Längs hela sträckan utföra åtgärder som kan skada fortplantningsområde eller viloplats för hotade rödlistade fåglar eller fågelarter som är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen.
4. I skogliga nyckelbiotoper, utpekade naturvärden, sumpskogar och områden utpekade i länsstyrelsens ängs- och betesmarksinventering får ni inte skada eller avverka lövträd grövre än 40 cm i brösthöjdsdiameter. Endast grensågning får ske. Ni ska spara död ved och träd med håligheter. Ni får inte köra sönder grova liggande trädstammar utan de ska ni vid behov kapa och flytta.

Försiktighetsmått

1. Lämna inte kvar några rester från röjningen på ängs- och betesmarker.
2. Spara buskar och sly intill vattendrag.
3. Lämna buskar, sly och träd inom 20 meter från Alsterån. Träd, sly och buskar får beskäras ner till en höjd på minst två meter.
4. Ni ska undvika markskador genom val av tidpunkt för arbetes utförande, val av körvägar och arbetsmetoder. Vid behov kan ni använda lämpliga hjälpmedel för att undvika körskador.

5. Sökanden ansvarar för att alla entreprenörer som ska utföra arbetet får ta del av och följer detta beslut, samt att de vet vilka försiktighetsåtgärder som ska vidtas.

Om åtgärden inte satts igång inom 2 år krävs ett nytt samråd om åtgärden fortfarande är aktuell.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen i första hand ska *upphäva förbudspunkterna 2 och 3* och i andra hand ska återförvisa målet i den delen till länsstyrelsen för prövning av behovet av att förelägga om försiktighetsmått där det anses motiverat.

Svenska kraftnät har även yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska *ändra förbudspunkten 4* till följande lydelse.

4. I skogliga nyckelbiotoper, utpekade naturvärden, sumpskogar i klass 1 eller 2 och områden utpekade i länsstyrelsens ängs- och betesmarksinventering ska avverkning av lövträd grövre än 40 cm i brösthöjdsdiameter och hålträd ske restriktivt och i första hand genom grenkapning eller toppning. Fällning får ske endast i de fall grenkapning eller toppning inte är möjlig. Vid fällning av träd i nämnda områden ska fällda stammar lämnas kvar (barrstammar barkas) för att skapa livsförutsättningar för arter som är beroende av död ved. Träd med håligheter och död ved ska sparas. Sönderkörning av grova liggande trädstammar får ej ske, utan stammarna ska vid behov kapas och flyttas.

Svenska kraftnät har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen i första hand ska *ändra försiktighetsmått 2 och 3* till följande lydelse.

2. I kantzonen vid Alsteråns vattensystem (Y) – inom ett område från strandkanten vid medelvattenföring/medelvattenstånd och 15 meter upp på land – ska den skötselplan för kantzonen som ska tas fram enligt länsstyrelsens beslut 2019-04-29, dnr 521-8307-2017 följas.

3. I kantzonen vid övriga vattendrag – inom ett område från strandzonen och 3 meter upp på land – ska vegetationen lämnas på minst 2 meters höjd. Vegetation som kan utgöra fara för ledningen får röjas. Träd och buskar som är högre än två meter får toppas.

Svenska kraftnät har i andra hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska återförvisa ärendet i den del som avser *försiktighetsmåten 2 och 3* till länsstyrelsen för förtydligande.

Länsstyrelsen har medgett att förbudspunkt 4 ändras i enlighet med Svenska kraftnäts yrkande.

Länsstyrelsen har medgett att förbudspunkterna 2 och 3 upphävs och ersätts med ett nytt försiktighetsmått med följande lydelse:

Om ni vill utföra åtgärden 1 april – 15 juli måste ni gör en inventering med hjälp av en sakkunnig inventerare för att undvika att bryta mot 4 § artskyddsförordningen.

Länsstyrelsen har anfört att försiktighetsmåten 2 och 3 ska kvarstå men att de kan förtydligas.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Svenska kraftnät har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

Den berörda stamnätsledningen med sträckning Ekhyddan–Nybro byggdes 1965. Den till ledningen hörande ledningsgatan har alltsedan dess underhållits kontinuerligt, vilket inkluderar såväl underhållsröjning av skogsgatan som avverkning av s.k. farliga kanträd i sidoområdena. Ett kontinuerligt underhåll av en anläggnings ledningsgata är en förutsättning för att säkerställa att anläggningen kan bedrivas på ett driftsäkert sätt.

Förbudspunkterna 2 och 3

Länsstyrelsen har föreslagit att förbudspunkt 2 och 3 ersätts med ett nytt försiktighetsmått. Den av länsstyrelsen föreslagna lydelsen är densamma som

länsstyrelsen beslutat om för den ledningsgata som tar vid där den i detta mål aktuella ledningsgatan slutar. Mot denna bakgrund har Svenska kraftnät inga invändningar mot länsstyrelsens förslag.

Förbudspunkten 4

Länsstyrelsen har inte haft några synpunkter på Svenska kraftnäts förslag till ny lydelse av punkten 4 och Svenska kraftnät har inget ytterligare att tillägga i denna del.

Försiktighetsmått 2 och 3

Utformningen av nuvarande försiktighetsmått 2 och 3 är otydlig då det inte klart framgår omfattningen av de åtgärder som ska vidtas enligt punkterna.

Försiktighetsmått 3 anger att vissa åtgärder ska vidtas i förhållande till Alsterån. Det är dock oklart om Alsterån ligger så pass nära ledningen/ledningsgatan att förbudet är aktuellt. Om det är Alsteråns vattensystem (Y) som avses bör detta förtydligas i punkten. Vidare bör det tydliggöras att försiktighetsmått 2 avser *övriga* vattendrag. Det beslut som Svenska kraftnät hänvisar till i sitt förslag till ny lydelse av försiktighetsmått 3 avser ett tillstånd från länsstyrelsen för passage av en ny 400 kV luftledning genom Natura 2000-området Alsteråns vattensystem. Enligt tillståndsvillkor 4 ska Svenska kraftnät med hjälp av en certifierad arborist ta fram en skötselplan för kantzonen (området från strandkanten vid medelvattenföring/medelvattenstånd och 15 meter upp på land). I det beslutet har en kantzon på 15 meter bedömts vara en lämplig bredd på kantzonen sett till hur det ser ut i omgivningen och platsens förutsättningar.

Vid fastställande av kantzon ska den hänsyn tas som är motiverat mot bakgrund av hur förutsättningarna ser ut på platsen. I förevarande fall är det fråga om en befintlig ledningsgata där alla träd avverkas och endast lägre vegetation tillåts. Vegetationen i kantzonen mot vattnet består till stora del av busksly och ibland vass. En kantzon på 15 meter har bedömts vara en lämplig bredd på kantzonen sett till hur det ser ut i omgivningen och platsens förutsättningar. Försiktighetsmättet för Alsterån bör därför kunna ges det innehåll som Svenska kraftnät yrkat. Vad gäller övriga vattendrag bör en kantzon om 3 meter vara tillräcklig.

Länsstyrelsen har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

Försiktighetsmålet avseende Alsterån ska kvarstå men bör kunna förtydligas med lydelsen ”Lämna buskskiktet inklusive sly, hassel och sälg så att de når minst två meters höjd inom 20 meter från Alsteråns vattensystem (Y). Ni får toppa träd och buskar som är högre än två meter.” På detta sätt förtydligas att försiktighetsmålet gäller för hela Alsteråns vattensystem. Alsterån är ett av länets värdefullaste vattendrag. Kantzonen är viktig för livsmiljön i vattnet och för olika funktioner för vattendraget. En kantzon behöver vara minst 20 meter. Det är vidare inte lämpligt att i fråga om kantzon vid Alsterån utgå från ett annat ärende som avser en annan åtgärd.

Försiktighetsmålet för övriga vattendrag kan förtydligas med lydelsen ”Spara buskskiktet inklusive sly, hassel och sälg intill övriga vattendrag”. Olika vattendrag kräver olika breda kantzoner. Bredden på zonen och dess delzoner avgörs bl.a. av markens lutning, marktyp, tillflöden och storlek på vattendraget. Generellt kan man dock säga att kantzonens olika positiva effekter på vattnet avtar ju smalare kantzonen är. En kantzon om 3 meter är generellt sett alldeles för liten, då forskning pekar på att kantzoner under 10 meter inte ger önskade funktioner. Vid vatten med höga naturvärden bör kantzonen vara minst 20–30 meter. Svenska kraftnät har genom föreläggandet möjlighet att anpassa åtgärderna efter hur det ser ut på platsen vid de olika vattendragen längs ledningssträckan.

Länsstyrelsen har även lämnat in och hänvisat till en studie och en forskningsartikel om kantzoner utefter sjöar och vattendrag.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Utgångspunkter för prövningen

Vid ett samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken får tillsynsmyndigheten förelägga den anmälningsskyldige att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön. I den bedömningen ska bl.a. hänsyn tas till miljöbalkens

allmänna hänsynsregler och förbudet enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845). Det är således möjligt för tillsynsmyndigheten att föreskriva skyddsåtgärder eller förbud för att förhindra att skada uppstår på skyddade arter (jfr MÖD 2013:13 och Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 8 juni 2023 i mål nr M 293-22).

I detta mål är det enbart Svenska kraftnät som har överklagat mark- och miljödomstolens dom. Det innebär att prövningsramen utgörs av det överklagade beslutet tillsammans med Svenska kraftnäts yrkande.

Förbudspunkt 2–4

Parterna har bedömt att förbudspunkterna 2 och 3 kan upphävas och ersättas med ett nytt försiktighetsmått med lydelsen ”Om ni vill utföra åtgärden 1 april–15 juli måste ni göra en inventering med hjälp av en sakkunnig inventerare för att undvika att bryta mot 4 § artskyddsförordningen.” Länsstyrelsen har vidare godtagit att förbudspunkt 4 ändras enligt Svenska kraftnäts yrkande.

Mark- och miljööverdomstolen finner inte skäl att göra någon annan bedömning än parterna avseende förbudspunkt 2–4. Det innebär att förbudspunkterna 2 och 3 upphävs och ersätts av ett nytt försiktighetsmått (nr 6 i domslutet) samt att förbudspunkt 4 (nr 2 i domslutet) får den lydelse som parterna är överens om.

Försiktighetsmått 2 och 3

I länsstyrelsens beslut, under rubriken ”Beskrivning av ärendet”, nämns Alsteråns vattensystem (Y) som ett av de skyddade Natura 2000-områden som finns längs ledningen. Syftet med försiktighetsmått 3 (2 i domslutet) är att reglera kantzoner i det Natura 2000-området. Mark- och miljööverdomstolen anser därför att det bör framgå av försiktighetsmåtten att det är Alsteråns vattensystem (Y) som avses.

Parterna är oense om hur bred den skyddade kantonen vid Alsteråns vattensystem ska vara. Med hänsyn till de höga naturvärden som finns där och värdet av att behålla funktionella kantzoner bedömer Mark- och miljööverdomstolen, likt länsstyrelsen, att kantzoner bör uppgå till 20 meter. Det förtydligas att det är kantzoner vid strandkant

som ska skyddas. Svenska kraftnäts intresse av att kunna säkerställa skydd mot person- och sakskada samt driftsäkerhet tillgodoses genom att buskar, sly och träd får beskäras ner till en höjd på minst två meter. Enligt Mark- och miljööverdomstolen är det inte lämpligt att hänvisa till en skötselplan som tagits fram i ett annat ärende. En sådan hänvisning skulle göra det aktuella försiktighetsmålet mindre transparent och tydligt. Att kantzonen bestämts till 15 m i ett annat ärende, saknar enligt domstolen betydelse för bedömningen i detta ärende.

Vad gäller försiktighetsmål 2 (3 i domslutet) delar domstolen parternas uppfattning att det kan förtydligas att det avser *övriga* vattendrag. Då det inte framkommit att det finns ett större skyddsintresse för *övriga* vattendrag än för Alsteråns vattensystem bör försiktighetsmålet kunna ges samma lydelse som det som gäller för Alsteråns vattensystem, dvs. att buskar, sly och träd får beskäras ner till en höjd på minst två meter. Mark- och miljööverdomstolen delar länsstyrelsens uppfattning att en kantzona på tre meter inte är tillräcklig. Eftersom behovet av kantzona kan variera mellan olika vattendrag bedömer domstolen i likhet med länsstyrelsen att försiktighetsmålet inte ska ange en bestämd bredd på kantzonen, utan att verksamhetsutövaren ska ha att anpassa kantzonen utifrån förutsättningarna vid det enskilda vattendraget.

Igångsättningstid

De anmälda åtgärderna ska enligt länsstyrelsens beslut sättas i gång inom 2 år för att ett nytt samråd inte ska krävas. Det är oklart från vilken tidpunkt som länsstyrelsen ansett att ingångsättningstiden ska räknas. Domstolen finner därför anledning att bestämma ingångsättningstiden till 2 år från det att denna dom meddelas.

Sammanfattning

Mark- och miljööverdomstolen upphäver förbudspunkterna 2 och 3. Dessa ersätts av ett nytt försiktighetsmål, nr 6 i domslutet. Förbudspunkt 4, nr 2 i domslutet, får en ny lydelse. Även försiktighetsmålen 2 och 3 får nya lydelse. Ingångsättningstiden bestäms till 2 år från meddelandet av denna dom.

Med hänsyn till ändringarna som skett av de av länsstyrelsen meddelade förbuden och försiktighetsmåttan anser Mark- och miljööverdomstolen att det finns skäl att i domslutet återge beslutet i dess helhet, dvs. även i de delar som är oförändrade.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Malin Wik (referent) och Lars Olsson, tekniska rådet Torbjörn Johansson samt tf. hovrättsassessorn Johan Corell.

Föredragande har varit föredraganden Erik Simberg.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2022-10-06
meddelad i
Växjö

Mål nr M 1652-22

PARTER

Klagande

Affärsverket svenska kraftnät

Ombud: Verksjurist H.P.

Motpart

Länsstyrelsen i Kalmar län

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Kalmar län beslut den 1 mars 2022 i ärende nr 525-11160-2021, se bilaga 1, delvis ändrat efter omprövning i beslut den 29 mars 2022 i ärende nr 525-2638-2022, se bilaga 2

SAKEN

Förbud och föreläggande om försiktighetsmått angående underhållsröjning i skogsgata av stamnätsledning samt kanträdsavverkning av sidoområden

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ändrar försiktighetsåtgärd nummer 2 och 3 i Länsstyrelsen i Kalmar läns beslut enligt följande:

2. ”Spara buskar och sly intill vattendrag.”
3. ”Lämna buskar, sly och träd inom 20 meter från Alsterån. Träd, sly och buskar får beskäras ner till en höjd på minst två meter.”

Dok.Id 644588

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se www.domstol.se/vaxjo-tingsratt		måndag – fredag 08:00–16:00

Mark- och miljödomstolen ändrar förbudspunkt nummer 3 i Länsstyrelsen i Kalmar läns beslut enligt följande:

3. ”Längs hela sträckan utföra åtgärder som kan skada fortplantningsområde eller viloplats för hotade rödlistade fåglar eller fågelarter som är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen.”

I övriga delar ska Länsstyrelsens i Kalmar läns tidigare beslut stå fast, se beslutet den 1 mars i bilaga 1 och efter omprövning den 29 mars i bilaga 2.

BAKGRUND

Natur- och skogstjänst i Sverige AB har genom RMV Skog AB den 21 december 2021 anmält för samråd att underhållsröjning i skogsgata av stamnätsledning X samt kanträdsavverkning i sidoområden avses att utföras i Oskarshamn, Mönsterås, Högsby och Nybro kommuner.

Länsstyrelsen i Kalmar län (länsstyrelsen) beslutade den 1 mars 2022 att meddela de förbud och försiktighetsåtgärder som följer av bilaga 1.

Natur- och skogstjänst i Sverige AB inkom den 17 mars 2022 till länsstyrelsen med en begäran om omprövning av beslutat förbud.

Länsstyrelsen beslutade den 29 mars 2022, efter omprövning att ändra formuleringen av förbudspunkt 4 på det sätt som framgår i bilaga 2.

Affärsverket svenska kraftnät har nu överklagat länsstyrelsens beslut från den 1 mars 2022 med diarienummer 525-11160-2021.

YRKANDEN

Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) har, som talan slutligen bestämts, yrkat följande:

Förbudspunkterna 2 och 3

Svenska kraftnät har i första hand yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva förbudspunkterna 2 och 3 i sin helhet. I andra hand har Svenska kraftnät yrkat att förbudspunkterna i vart fall inte ska omfatta underhållsröjning i skogsgatan och att mark- och miljödomstolen ska ändra förbudspunkterna till utformningen:

- ”Längs övrig sträcka utföra kanträdsavverkning av sidoområden 1 april – 15 juli om hotade rödlistade fåglar eller fågelarter som är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen häckar i området och riskerar att störas. Kanträdsavverkning i sidoområden får dock utföras längs de sträckor där

kompetent inventerare bedömer att ingen häckning av ovanstående arter förekommer.”

- ”Längs hela sträckan utföra kanträdsavverkning i sidoområden som kan skada livsmiljön för hotade rödlistade fåglar eller fågelarter som är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen.”

Förbudspunkt 4

Svenska kraftnät har yrkat att mark- och miljödomstolen ska ändra förbudspunkten till utformningen:

- ”I skogliga nyckelbiotoper, utpekade naturvärden, sumpskogar i klass 1 eller 2 och områden utpekade i länsstyrelsens ängs- och betesmarksinventering ska avverkning av lövträd grövre än 40 cm i brösthöjdsdiameter och hålträd ske restriktivt och i första hand genom toppning. Fällning får ske endast i de fall toppning inte är möjligt. Vid fällning av träd i nämnda områden kan fällda stammar lämnas kvar (barrstammar barkas) för att skapa livsförutsättningar för arter som är beroende av död ved. Träd med håligheter och död ved ska sparas. Sönderkörning av grova liggande trädstammar får ej ske utan stammarna ska vid behov kapas och flyttas.”

Försiktighetsåtgärd 2 och 3

Svenska kraftnät har yrkat att mark- och miljödomstolen ska ändra försiktighetsåtgärderna till utformningen:

2. ”Spara buskskiktet inklusive sly av hassel och sälg intill vattendrag.”
3. ”Lämna buskskiktet inklusive sly av hassel och sälg så att de når minst två meter höjd inom 20 meter från Alsterån. Ni får toppa träd och buskar som är högre än två meter.”

Länsstyrelsen har beträffande Svenska kraftnäts yrkande avgett följande inställning.

Förbudspunkterna 2 och 3

Länsstyrelsens inställning är att förbudspunkterna ska kvarstå men att förbudspunkt 3 kan justeras på så sätt att ordet ”livsmiljö” ändras till ”fortplantningsområden eller viloplatser” i enlighet med punkt 4 i 4 § artskyddsförordningen.

Förbudspunkt 4

Länsstyrelsen vidhåller att förbudspunkten ska ha den lydelse som återfinns i beslutet den 29 mars 2022 efter omprövning.

Försiktighetsåtgärderna 2 och 3

Länsstyrelsen inställning är att den ursprungliga formuleringen ska stå fast, alternativt att lydelsen ändras till:

2. ”Spara buskar och sly intill vattendrag.”
3. ”Lämna buskar, sly och träd inom 20 meter från Alsterån. Träd, sly och buskar får beskäras ner till en höjd på minst två meter.”

UTVECKLING AV TALAN

Svenska kraftnät har till stöd för sin talan bland annat anfört följande.

Klagorätt

Svenska kraftnät uppger i överklagandet att Natur- och Skogstjänst i Sverige AB tillsammans med underentreprenören RMV Skog AB haft i uppdrag att för Svenska kraftnäts räkning utföra det skogliga underhållet för det i besluten berörda området. Uppdraget har också innefattat att för Svenska kraftnäts räkning samråda med berörda myndigheter, det vill säga i egenskap av ombud för Svenska kraftnät. Det aktuella beslutet berör därför Svenska kraftnät i egenskap av verksamhetsutövare för de åtgärder som omfattas av samrådet och länsstyrelsens beslut.

Förbudspunkterna 2 och 3

Den berörda transmissionsledningen med sträckan Ekhyddan-Nybro, byggdes år 1965. Ledningen har sedan dess underhållits kontinuerligt, vilket inkluderar såväl

underhållsröjning av skogsgata som avverkning av så kallade farliga kanträd. Kontinuerligt underhåll är en förutsättning för att säkerställa att anläggningen kan bedrivas på ett driftssäkert sätt. Om inte underhåll utförs kan det försvåra eller omöjliggöra tillsyn av ledningen och även riskera att ledningen skadas. Genom att röja skogsgatan regelbundet kan den även användas som körväg för skogsmaskiner när ledningen behöver underhållas eller repareras. I sidoområdena, utanför skogsgatan, avverkas sådana träd som annars riskerar falla omkull och skada ledningarna.

Underhåll av skogsgata sker genom att i huvudsak all högväxande vegetation, det vill säga arter som på växtplatsen kan bli så höga att de stör kraftledningens drift, avverkas och lågväxande vegetation kvarstår. Röjning av skogsgata utförs med motormanuell röjsåg (se bilaga 1). Kanträdsavverkning i sidoområden utanför skogsgata sker både med skogsmaskiner och motormanuellt. Underhållsröjningen är säsongsberoende och ska i största möjliga utsträckning utföras under barmarksperioden.

Förbudspunkt 2 innebär ett förbud mot att utföra underhållsåtgärder på den del av sträckan som inte blåmarkerats under perioden 1 april–15 juli om hotade rödlistade fåglar eller fågelarter som är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen häckar i området och riskerar att störas. Åtgärden får dock utföras längs de sträckor där kompetent inventerare bedömer att ingen häckning av ovanstående arter förekommer.

Förbudspunkten 2 innebär att det skulle krävas en omfattande inventering för att kunna utföra underhållsåtgärder och ta ned farliga kanträd under den angivna perioden. Närmare 200 fågelarter är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen och 121 fågelarter är upptagna på rödlistan.

Röjningen i sig innebär inte någon risk för störning avseende eventuellt häckande fåglar i området. Röjningen utförs med motormanuell röjsåg och sker successivt vilket innebär att röjningen på varje plats är begränsad tid. Normal framdrift vid röjning är 0,3–0,5 ha per dagsverk. Det innebär alltså att en person röjer en längd om

cirka 100 meter av en normalbred ledningsgata på en dag eller ca 10–15 meter per timme.

Förbudspunkt 3 innebär ett förbud mot att längs hela sträckan utföra åtgärder som kan skada livsmiljön för hotade rödlistade fåglar eller fågelarter som är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen.

Den långa tid av kontinuerlig skötsel som har utförts avseende den aktuella ledningen har format naturmiljön och bidragit till att naturmiljön ser ut som den gör idag. Fortsatt skötsel skadar således inte livsmiljön utan är tvärtom en förutsättning för att bibehålla densamma.

Sammantaget är förbudspunkterna 2 och 3 varken ändamålsenliga eller behövliga. Förbudspunkterna ska därför upphävas. För det fall domstolen inte delar Svenska kraftnäts bedömning yrkas att förbudspunkterna ska ges den utformning som framgår ovan.

Förbudspunkt 4

Svenska kraftnät har hos länsstyrelsen begärt omprövning av den rubricerade förbudspunkten och länsstyrelsen har genom beslut den 29 mars 2022 ändrat punkten på så sätt att den endast avser lövträd. I övrigt gäller beslutspunktens tidigare formulering. Då länsstyrelsen inte ändrat förbudspunkten i enlighet med Svenska kraftnäts begäran yrkar Svenska kraftnät att mark- och miljödomstolen ändrar punkten på det sätt som framgår ovan.

I egenskap av innehavare av starkströmsanläggningar är Svenska kraftnät skyldig att kontrollera att dess anläggningar ger betryggande säkerhet mot personskada och sakskada (6 § elsäkerhetslagen).

Svenska kraftnät är även systemansvarig myndighet och har det övergripande ansvaret för att elektriska anläggningar samverkar driftsäkert så att balans inom hela

eller delar av landet kortsiktigt upprätthålls mellan produktion och förbrukning av el (8 kap. 1 § ellagen).

Såväl kravet på säkerhet mot person- och sakskada som driftssäkerhet förutsätter att transmissionsnätet har ett trädsäkert utförande, det vill säga att inga träd invid ledningarna har uppnått en kritisk höjd och riskerar att falla och skada ledningarna.

Förbudspunkt 4 i länsstyrelsens beslut innebär risk att Svenska kraftnät inte kan uppfylla dessa skyldigheter.

I förbudspunkten anges att ”endast grensågning får ske”. Att grensåga har dock inte någon inverkan på och bidrar inte till upprätthållandet av person- eller driftssäkerheten hos anläggningen. Det är trädens höjd som måste reduceras för att minska risken för elavbrott orsakade av att träd faller på ledningen. Vid grensågning förändras viktfordelningen av kronan vilket kan göra trädet mer instabilt än innan utförs grensågning samtidigt som höjden på trädet fortfarande är densamma. Detta innebär att grensågning får motsatt effekt sett ur nätägarens perspektiv. För att reducera höjden bör huvudalternativet för berörda träd vara toppning. I de fall toppning inte kan utföras på ett arbetsmiljömässigt säkert sätt är fällning det enda möjliga alternativet (för att uppnå erforderlig säkerhet).

Förbudspunkten innefattar bland annat förbud mot att skada och avverka träd i sumpskogar. Den totala arealen sumpskog i Sverige är mycket omfattande och all sumpskog innehåller inte höga naturvärden. Klassningen av en sumpskog indikerar på hur stora naturvärden som sumpskogen bedöms innehålla. Sumpskogar av klass 1 är sumpskogar med mycket höga naturvärden och som kan ha betydelse för rödlistade arter. Sumpskogar av klass 2 är sumpskogar som innehåller höga, relativt höga eller troligen höga naturvärden. Dessa skogar är av betydelse för arter som är knutna till viss hydrologi/hydrokemi. Till sumpskogar av klass 3, som är sumpskog med vissa naturvärden – ordinär sumpskog, hänförs huvuddelen av landets sumpskogar där inga speciella naturvärden kan återfinnas. Övriga sumpskogar hör till

klass 4. Mot bakgrund av detta anser Svenska kraftnät det motiverat att endast sumpskogar av klass 1 och 2 omfattas av förbudet.

Svenska kraftnät har i sitt överklagande den 22 mars 2022 yrkat att fällning av ”träd grövre än 50 cm i brösthöjdsdiameter” i de i punkten angivna områdena ska ske restriktivt. Länsstyrelsen har i sitt omprövningsbeslut ändrat förbudspunkten till ”lövträd grövre än 40 cm i brösthöjdsdiameter”. Svenska kraftnät anser att detta är en lämplig formulering av förbudspunkten och ändrar sitt yrkande i enlighet härmed. Svenska kraftnät anser även att hålträd ska inkluderas varför yrkandet kompletteras med detta.

Försiktighetsåtgärderna 2 och 3

Svenska kraftnät anser att formuleringen ”buskskiktet inklusive sly, hassel och sälg” i försiktighetsåtgärd 2 och 3 är något oklar.

Sly är ett samlingsbegrepp för tät växtlighet av buskar eller unga lövträd. Mot bakgrund av detta är det oklart vad som avses med skrivningen ”buskskiktet *inklusive* sly, hassel och sälg”. Svenska kraftnäts uppfattning är att det som åsyftas torde vara sly av hassel och sälg och yrkar därför att formuleringen ändras i enlighet härmed.

Länsstyrelsen har till stöd för sitt bestridande bland annat anfört följande.

Förbudspunkterna 2 och 3

Alla vilda fåglar i Sverige är fridlysta enligt artskyddsförordningen. Det innebär bland annat att det är förbjudet att avsiktligt störa dem, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Med att störa menas exempelvis en åtgärd som påverkar en fågelarts häckningsframgång så att antalet individer av den arten i ett område riskerar att minska. Det kan ske genom att fåglarna tvingas överge sin häckningsplats eller att färre antal ungar överlever. Det är även förbjudet att avsiktligt döda fåglar och att skada deras ägg eller bon.

Den 4 mars 2021 kom EU-domstolen med ett avgörande kring Sveriges tillämpning av artskyddsförordningen (mål C-473/19 och C-474/19). Den 10 februari gick Skogsstyrelsen ut med ett meddelande att verksamhetsutövare är skyldiga att visa hänsyn till samtliga vilda fågelarter på individnivå. Länsstyrelsen gör bedömningen att förbudet i stället ska begränsas till fågelarter som är rödlistade eller markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen. En verksamhetsutövare är skyldig att följa artskyddsförordningen alternativt ansöka om dispens hos länsstyrelsen.

Förbudet i förbudspunkt 2 syftar till att hindra verksamhetsutövaren att störa häckande fåglar och bryta mot artskyddsförordningen. Oavsett om förbudet kvarstår eller inte har verksamhetsutövaren ett ansvar att inte bryta mot artskyddsförordningen.

Svenska kraftnät skriver i sin utveckling av överklagande att röjningen i sig inte innebär någon risk för störning avseende eventuellt häckande fåglar i området. Det innebär att åtgärden inte strider mot förbudet och hindrar således inte verksamhetsutövaren att utföra åtgärden. Länsstyrelsen ser därför ingen anledning till att upphäva förbudet.

Vad gäller förbudspunkt 3 anser länsstyrelsen att förbudet ska kvarstå, men medger den ändring som följer av inställningen ovan. Syftet med förbudet är att verksamhetsutövaren inte ska bryta mot artskyddsförordningen och att hotade fågelarter inte påverkas negativt av åtgärden.

En ändring av förbudspunkterna 2 och 3 så att det endast gäller avverkning av kantträd skulle innebära att syftet med förbudet inte längre uppfylls. Fåglar kan även häcka i lägre buskvegetation och på marken. Underhållsröjningen kan både störa och påverka fåglars häckningsframgång. Röjningsarbeten eller avverkning av träd kan därför vara olämpligt att genomföra på vissa platser under fåglars häckningssäsong.

Förbudspunkt 4

Länsstyrelsen menar att de redan har omprövat förbudspunkt 4 i beslutet den 29 mars 2022.

Försiktighetsåtgärderna 2 och 3

Syftet med föreläggandet är att spara buskskiktet och sly intill vattendrag eftersom det bidrar med skugga, livsmiljöer och näringstillförsel till organismer i vattensystemet. Det är därför viktigt att spara all lågväxande vegetation, både buskar och sly oavsett art för att få en funktionell kantzon. Formuleringen som verksamhetsutövare föreslår skulle kunna innebära att det inte sparas någon vegetation alls ifall buskar, hassel eller sälg inte förekommer i området. Föreläggandets syfte skulle i sådana fall inte längre uppnås. Länsstyrelsen står därför fast vid den ursprungliga formuleringen alternativt att den ändras på det sätt som framgår ovan.

DOMSKÄL

Klagorätt

Anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken har skickats in av Natur- och Skogstjänst i Sverige AB genom RMV Skog AB. Länsstyrelsen första beslut är adresserat till RMV Skog AB och omprövningsbeslutet är adresserat till Natur- och Skogstjänst i Sverige AB.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att länsstyrelsens beslut får anses angå samt gå emot Svenska kraftnät på ett sådant sätt att de har rätt att klaga.

Prövningsramen

Prövningsramen i överklagade mål utgörs av det överklagade beslutet. Det mark- och miljödomstolen har att ta ställning till i nu aktuellt mål är huruvida länsstyrelsen har haft fog för att meddela de förbud och försiktighetsåtgärder som följer av det överklagade beslutet.

Tillämpliga bestämmelser

Av 12 kap. 6 § första stycket miljöbalken följer att om en verksamhet eller åtgärd, som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt andra bestämmelser i balken, kan komma att väsentligt ändra naturmiljön, ska anmälan för samråd göras hos den myndighet som utövar tillsynen.

Enligt fjärde stycket i samma paragraf får den aktuella myndigheten förelägga den anmälningsskyldige att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön. Om sådana åtgärder inte är tillräckliga och om det är nödvändigt för skyddet av naturmiljön, får myndigheten förbjuda verksamheten.

Enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845) är det förbjudet att avsiktligt störa vilda fåglar under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings-, eller flyttningsperioder. Det är också förbjudet att skada eller förstöra fåglarnas fortplantningsområden eller viloplatser.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Syftet med bestämmelsen i 12 kap. 6 § miljöbalken är att skydda naturmiljön. I samband med prövningen av vilka åtgärder en anmälan bör föranleda, ska en intresseavvägning göras mellan det allmänna intresset, miljöintresset och den enskildes intresse (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 23 januari 2013 i mål M 4980-12).

Förbudspunkt 2

Mark- och miljödomstolen ansluter till länsstyrelsens bedömning vad beträffar den meddelade förbudspunktens nödvändighet för skyddet av naturmiljön. Förbudspunkten ska därför stå fast i den lydelse som framgår av länsstyrelsens beslut från den 1 mars 2022. Överklagandet i denna del lämnas därmed utan bifall.

Förbudspunkt 3

Länsstyrelsen har bedömt att förbudspunkten kan ändras i enligt vad som framgår av domslutet. Mark- och miljödomstolen anser att den nya lydelsen kan godtas utan

att det äventyrar skyddet för naturmiljön. Överklagandet i denna del lämnas därmed delvis bifall.

Förbudspunkt 4

Mark- och miljödomstolen ansluter till länsstyrelsens bedömning att den meddelade förbudspunkten är nödvändig för skyddet av naturmiljön. Förbudspunkten ska därför stå fast i den nya lydelse som framgår av länsstyrelsens omprövningsbeslut från den 29 mars 2022. Överklagandet i denna del lämnas därmed utan bifall.

Försiktighetsåtgärderna 2 och 3

Ändringen av försiktighetsåtgärderna är i enlighet med vad länsstyrelsen i andra hand medgett. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning kan de nya lydelserna godtas utan att det äventyrar skyddet för naturmiljön. Överklagandet i denna del lämnas därmed delvis bifall.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 3 (MMD-02)

Överklagande senast den 27 oktober 2022.

Annika Wahlfried Wikingsson

Catharina Ogenblad

I domstolens avgörande har rådmannen Annika Wahlfried Wikingsson, ordförande, och tekniska rådet Catharina Ogenblad deltagit. Föredragande har varit tingsnotarien Elin Rogne.